

प्रभूतमिति स्मरिभिः। दक्षिणन्दक्षिणाङ्गं च हस्तिनः पुण्य-
दं मतम् । तथा वामं च वामाङ्गं हस्तिनीफलदं मतम् ।
लक्षणं दक्षिणाङ्गोत्थं फलं भूमिभुजां मतम् । महद्वृत्तं
भवेद्यच्च लक्षणं तन्महाफलम् । यदल्पमप्रकाशञ्च तद-
ल्पफलदं मतम् । मध्यमानफलं मध्यं लक्षणं तु समादिशेत् ।
शुभाशुभेन मिश्रेण बद्धत्वेनादिशेत् फलम् । कदाचित्
शुभदं चास्य गजानामप्यलक्षणम् । शुभकर्माणमासाद्य-
राजानमथ वा द्विजम् । यथा हि सर्वसरितः मसद् मस-
पेत्वं हि । खरसेन विद्युज्यन्ते सर्वान् लवणान्मसः । एव-
मासाद्य भर्तारं बद्धलक्षणलक्षितम् । भवन्ति बाधिता-
नोह दुर्लक्षणफलानि च' । इत्युपक्रम्य गजदेहस्यानवि-
भागनामभेदस्तत्रैव दशितः । यथा 'विषाणयोर्योस्त्यक्त्वा-
दायतापो यज्ञोऽपि सः । किविवा च यज्ञस्याधःकुम्भो-
परि च विष्वक् । अथ यज्ञोपरिस्थोऽपि पुरष्करोऽपि
भवेत्तथा । तथा यज्ञोपरिस्थे च किविषोपरिभागके ।
वाहिलोपरि केवाच मस्तकं च तथा मतम् । स्यातां म-
स्तकपिण्डौ च मस्तकस्थश्च विन्दुकः । तथा विन्दूपरि स्यातां
वितानौ विन्दुपार्श्वतः । ततोऽन्तरवितानं च पृष्ठं तत्र वि-
निर्दिशेत् । विन्दुवितानयोश्चान्नः पुरस्तात् पाणिनी किल ।
नोचे मस्तकपिण्डाद्वि वितानविन्दुपाकलः । निर्याणं च
वितानोद्धे कर्णौ वापि ततः कटौ । कटयोः श्रोतसी
वापि कटस्त्रायस्तयोरधः । पृष्ठतः कटिसंधौ च गण्डौ च
कटयोरधः । कटगण्डान्नसङ्गागे घाटसन्धौ च घाटके ।
घाटासन्धुपरिष्ठाच्च कर्णसन्धिसमीपगे । अवधे गात्रग-
ण्डाधःकपोलौ च तदनन्तरे । रोमकूर्चौ च पादौ च कपो-
लाधस्तथा मतौ । ततः सगदसन्धौ च सगदान्तरमत्तं च ।
आसगदात् हन्वधिः प्रदेशः शिरभोमतः । अक्षिकूटावुप-
र्यक्षावुभावपरि वै तयोः । गुहवाक्षाऽधरः स्यात्तु नेत्रस्तावौ
तयोरधः । अपाङ्गावक्षिबाह्यौ च तत्सन्धौ चाक्षिपृष्ठतः ।
पक्ष्मणोर्भण्डले चाथ तत्सन्धौ वर्त्ममण्डलौ । वर्त्ममण्डल
सन्धौ च ततश्च श्वेतमण्डले । श्वेतमण्डलसन्धौ च ततः
क्षणे च मण्डले । तत्सन्धौ च ततः क्षणे सत्सन्धौ
वर्त्ममण्डले । तयोरपि तथा सन्धौ प्राग्भागे चक्षुषो-
रपि । कनीनिके समान्नाते सन्धौ तत्र तथानयोः ।
इत्यक्षिगतदेशानां समुद्देशो भवेदिह । किल विज्ञौ च
कर्णौ च कर्णयोश्चूलिका ततः । तदधः कर्णपिपपल्यौ
बालिके द्वे प्रदेशगे । कर्णमस्तकसन्धौ च पश्चात् कर्णोपव-
र्त्तयः । तदन्तश्च समस्थानावुद्घातो परिकीर्त्तितौ । कर्ण-

चूलिकयोरथो पिङ्गलाख्यौ च भाषितौ । पुरस्तात् कर्णपि-
पल्याः कर्णसंवेगचर्मणी । कर्णान्तः कर्म्मानाद्यौ च लम्बे-
तां तस्य भागतः । तदार्धोत्थिः कवचश्च सङ्गममध्यकर्णयोः ।
कर्णसन्धोरधस्ताच्च तथाधः सन्धिसंज्ञितौ । तदधः कर्ण-
पाल्यौ च प्राक् कर्णोपरितस्तयोः । नाडीपार्श्वगतौ चात्र
मध्यकर्णौ तयोरधः । अधः कर्णौ समाख्यातौ बहिःकर्णा-
पवर्त्तयोः । पार्श्वकर्णौ बहिःकर्णौ कर्णयोश्च क्रमाद्
बहिः । अन्तरान्तरकर्णौ च पर्यन्तकर्णपाशयोः । अधस्ता-
च्चेति भागाः स्युः कर्णयोः करिणोऽपि च । श्रीवायाः
प्राग्भवोभागो श्रीवा सन्धितस्तथा । श्रीवापृष्ठं तत-
स्याच्च मध्ये तच्च लकारिका । श्रीवापृष्ठं तथाधस्ताद्गल-
माङ्गद्विपस्य च । अधः कण्ठस्तयोश्चोद्धे मन्त्रे ते गलकण्ठ-
योः । धमन्यौ कण्ठपार्श्वे च तयोश्चाबलिपिण्डका ।
गलस्य पार्श्वयोर्दूर्ध्वं दर्दुरौ चात्र निर्दिशेत् । गुहे सन्धो-
परिस्थातामुपरिष्ठास्योक्तया । किविकौ च तथा चोक्तौ
पश्चादुपरि चैतयोः । पाणिं घातौ च संख्यातौ पाणिं-
घातान्तरे तथा । उत्सङ्गावुपरि स्यातां स्तन्यादूर्ध्वं तथा-
नयोः । तन्मध्ये पणवयोर्ध्वमिति श्रीवांशस्य च । (हस्ति-
पक्वेन पाणिभ्यां यौ देशौ हन्येते तौ पाणिं घातौ) गात्र-
मात्रमायतं च भवेदासनमादितः । तत्पार्श्वयोः प्रतोकाशौ
तावंसौ च तयोरधः । तदधः प्रत्यगंसौ च तथैवांसफले तथा ।
तदधस्तासतोबाहू ततोबाहूत्तरं तथा । अर्वागत्य गुहे तत्र
वाङ्मण्डोद्धे अणिः । अपारे च तदूर्ध्वं च तयोस्तङ्गाविकौ
तथा । पाल्यावथाङ्गादूर्ध्वञ्च तयोरायामपृष्ठतः । पाल्यन्नाङ्ग-
पुरस्ताच्च भुजयोर्दितौ यवौ । यवभागोपरि तथा पुरस्तात्
फलकोच्छ्रितौ । पिण्डकाधश्च वेमाख्यौ विशेषौ यव-
योरधः । उत्सङ्गौ च विशेषाधः प्रहौ चापि तयोरधः ।
तत्सन्धौ च ततः पर्वसन्धानौ तदधोमतौ । तदधः
पालिपादौ वै कूर्चौ चात्र तयोरधः । तदधोनखकूर्चाश्च
ततो नखशिखा दश । पुरःपुरोनखौ नाम्ना सनखौ चैव
विस्तृतौ । तदधश्चात्तु नखयोवा विशेषाः पार्श्वतो नताः ।
अन्तःपार्श्वबहिःपार्श्वं स्यातां पार्श्वनखेषु च । कवाच
राजयश्चात्र पादनाङ्गाविकास्तथा । तलसन्धौ ततः स्यातां
तले च तदनन्तरम् । तलप्रदेशपुरतस्तत्परा नखवृद्धतः ।
तलकर्णौ ततः पश्चात् तलप्रहौ ततः परौ । तलयोरन्तरं
चैव हृदये च करीरके । किंविनोराजयश्चेति तलसङ्गाविका
अपि । पलहस्तौ ततः स्यातामन्तर्बाहू ततोऽन्तरे ।
बहिर्बाहू बहिर्दोर्ध्वं गात्र सर्वं ततोऽपि च । कक्षौ गतौ